

ОСОБЛИВОСТІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ОЦІНКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Тараруєв Ю.О., Харківська національна академія міського господарства

Однією з ключових умов забезпечення розвитку економічних систем в сучасних умовах є орієнтація на залучення і використання інтелектуального капіталу. Це пов'язано з тим, що саме інтелектуальний капітал дає підприємствам можливість створювати та використовувати конкурентні переваги.

Ефективність використання економічних ресурсів (які за своєю природою є обмеженими) залежить головним чином від якості управлінських рішень, що у свою чергу обумовлена сукупністю вмінь навичок та здібностей персоналу – тобто, так званим, людським капіталом, що за загально відомою класифікацією є складовою капіталу інтелектуального.

Але використання інтелектуального капіталу у сучасних умовах пов'язано з необхідністю вирішення проблем які умовно можна поділити на проблеми ідентифікації, оцінки та обліку капіталу цього виду.

При цьому проблеми другої та третьої групи складно вирішити не встановивши сутності вказаної економічної категорії.

Інтелектуальний капітал є надзвичайно суперечливою економічною категорією. Якщо розглядати елементи цього словосполучення окремо, можна дійти таких висновків:

1) Капітал (який ще називають фізичним капіталом) – це сукупність матеріальних та грошових ресурсів, що вкладаються у розвиток бізнесу.

2) За аналогією, інтелектуальний капітал ілюструє докладання людських зусиль (знань вмінь, навичок) для розвитку суб'єктів господарювання.

Але інтелектуальний та фізичний капітал складно узгоджуються між собою як економічні категорії. Проблема полягає у тому, що інтелектуальний капітал не можна однозначно включати до складу капіталу фізичного, через те, що об'єкти вкладення фізичного та інтелектуального капіталу є різними.

Капітал підприємства вкладається у формування його активів, тому потребу у капіталі визначають, оцінюючи вартість необхідних підприємству ресурсів, що особливо актуально на етапі його створення.

Для інтелектуального капіталу не встановлено активів, що формувалися б із його застосуванням, що суттєво ускладнює оцінку та облік такого капіталу.

Пропонується декілька варіантів вирішення цієї проблеми:

1. Визначення вартості інтелектуального капіталу як величини інвестиції у навчання персоналу. Така позиція цілком логічно впливає з найбільш розповсюдженого уявлення про капітал, як про сукупність знань, вмінь та навичок людей, що використовуються для підвищення ефективності підприємства. Цей підхід дозволяє визначити вартість капіталу з позицій

витратного підходу, але у даному випадку лишаються проблеми обліку, оскільки капітал пов'язується не з активами, а з інвестиціями. До того ж, вкладення коштів у навчання персоналу не завжди гарантує підвищення результативності підприємств.

2. Виявлення активів, що створюються підприємством виключно із застосуванням інтелектуального капіталу. Цей підхід є більш логічним, оскільки передбачає, що активи є результатом застосування здібностей працівників підприємства.

На нашу думку, краще застосовувати другий підхід, а результатом залучення інтелектуального капіталу вважати активи що створені працівниками підприємства. При цьому, вартість інтелектуального капіталу дорівнює вартості активів, створених працівниками підприємства.

Оскільки більшість активів саме придбаються підприємством, а не створюються його працівниками, велика ймовірність того, що результатом застосування інтелектуального капіталу будуть створені на підприємстві інтелектуальні активи. Це підтверджується такими аргументами:

а) інтелектуальні активи є матеріальним втіленням унікальної ідеї і результатом діяльності працівників.

б) створення активів на підприємстві дає можливість визначити вартість їх створення у відповідності до витратного або доходного підходу.

в) створення інших активів на підприємстві (наприклад, основних засобів) можливе, але недоцільне для підприємства, через наявність значної кількості аналогів.

Прикладами інтелектуальних активів, що створюються підприємством для внутрішнього використання можуть бути:

1. Торгові марки, товарні знаки, логотипи та ін., що розроблені працівниками для підприємства, його дочірніх компаній, або нових продуктів.

2. Запатентовані винаходи, що використовуються у виробничій діяльності підприємства.

3. Об'єкти авторських прав, розробниками яких є працівники підприємства.

З урахуванням викладеного вище, *інтелектуальний капітал підприємства* пропонується визначати як сукупність знань умінь та навичок працівників підприємства, результатом застосування яких є створення та використання інтелектуальних активів.

Практичне застосування наведених вище пропозицій дозволяє вирішити декілька вкрай важливих практичних завдань: визначити вартість інтелектуального капіталу суб'єктів господарювання та встановити зрозумілі правила обліку капіталу цього виду.